

TURINYS

LITERATŪROS
ERDVĖS

KURTI IR SKAITYTI LITERATŪRĄ

- Literatūra – žodžio menas | 8
- Apie skaitymą – dvasinę naudą ir džiaugsmą | 10
- Literatūra kaip kūryba | 15

ANALIZUOTI LITERATŪRĄ

- Kūrinio (teksto) analizė ir aiškinimas (interpretacija) | 18
- Kūrinio turinys ir jo sandara | 19
- Analizės būdai (kritikos metodai) | 19
- Bendra kūrinio analizės ir aiškinimo schema | 21
- Bendriausi reikalavimai, kaip formuluoti | 21
- Kaip rašyti literatūrinį portretą | 23
- Teksto suvokimo užduotys | 23
- Referatas ir pranešimas | 24

LITERATŪROS IŠTAKOS

- TAUTOSAKA | 29
  - Dainuojamoji tautosaka | 29
  - Pasakojamoji tautosaka | 33
  - Smulkioji tautosaka | 44
  - Tautosaka šiandien | 47
- MITAI | 49
  - Mito ypatybės | 49
  - Mitas lietuvių tautosakoje | 52
  - Antikos mitai | 53
  - Mitologija | 58

EPAS | 60

Graikų epas ir jo kultūrinė aplinka | 60

Lietuvių epo pėdsakai | 69

ŠVENTASIS RAŠTAS, arba BIBLIJA | 71

EUROPOS LITERATŪROS TRADICIJA | 79

VIDURAMŽIAI | 80

Europos viduramžių literatūra | 80

Viduramžiai – lietuvių literatūros pradžia | 82

RENEŠANSAS

Laikotarpio ypatybės | 88

Europos Renesanso literatūra | 90

Lietuvos Renesanso raštija | 97

MARTYNAS MAŽVYDAS | 101

VILJAMAS ŠEKSPYRAS | 104

Gyvenimo ir kūrybos apžvalga | 104

„Hamletas“ | 106

NUO BAROKO IKI ŠVIETIMO

Baroko epochos ypatybės | 128

Baroko literatūra | 130

Klasicizmo kryptis mene | 132

ŠVIEČIAMASIS AMŽIUS | 139

Racionalizmo idėjos: protas ir laisvė | 139

Sentimentalizmas: jausti yra daugiau negu galvoti | 142

XVII–XVIII a. LIETUVIŲ KULTŪRA IR LITERATŪRA | 146

Baroko pėdsakai | 146

Klasicizmo ir švietimo ypatumai | 150

KRISTIJONAS DONELAITIS | 156

Kultūrinė aplinka ir biografija | 156

„Metai“ | 159

JOHANAS VOLFGANGAS GĖTĖ | 189

Gyvenimo ir kūrybos apžvalga | 189

„Faustas“ | 195

ROMANTIZMAS

Romantizmo samprata | 218

Romantizmo atstovai | 219

ADOMAS MICKEVIČIUS | 222

Biografiniai kontekstai | 222

„Vėlinės“ | 224

„Ponas Tadas“ | 230

ROMANTIZMO LITERATŪRA LIETUVOJE | 234

MAIRONIS | 236

Poeto svarba | 236

Biografijos duomenys | 238

„Pavasario balsai“ – svarbiausia Maironio knyga | 242

Poema „Jaunoji Lietuva“ | 253

REALIZMAS

Pažangos amžius ir jo idėjos | 260

Realistinio meno bruožai | 261

Pozityvizmas ir lietuvių literatūra | 265

FIODORAS DOSTOJEVSKIS | 272

Biografijos ir kūrybos apžvalga | 272

„Nusikaltimas ir bausmė“ | 274

- MODERNIZMO IŠTAKOS | 8
    Šarlis Bodleras | 8
    Permainos XIX a. pabaigos Europos kultūroje ir mene | 13
    Impresionizmas | 16
    Lietuvių moderniosios prozos pradžia | 19
- JONAS BILIŪNAS | 22
    Gyvenimo ir kūrybos apžvalga | 22
    Apsakymų prasmės sklaida | 28
    Idealo problema: „Laimės žiburys“ | 35
    „Liūdna pasaka“ – svarbiausias Biliūno kūrinys | 36
- NEOROMANTIZMAS | 45
- ŠATRIJOS RAGANA | 46
    Asmenybė ir kūrybos dominantės | 46
    Apysaka „Sename dvare“ | 47
- VAIŽGANTAS | 56
    Asmenybės vieta kultūroje ir kūrybos ypatybės | 56
    „Pragiedruliai“ | 60
    Kūriniai apie meilę ir likimą | 67
- VINCAS KRĖVĖ-MICKEVIČIUS | 71
    Lietuvos legendos kūrėjas | 71
    „Skirgaila“: romantiška Lietuvos istorija | 73
- SIMBOLIZMAS | 92
    Bendrieji simbolizmo bruožai | 92
    Lietuviškasis simbolizmas | 95

VINCAS MYKOLAITIS-PUTINAS | 97

Biografija ir kūrybos apžvalga | 97

Poezija: „Tarp dviejų aušrų“, „Keliai ir kryžkeliai“ | 98

Romanas „Altorių šešėly“ | 109

AVANGARDIZMAS | 134

Avangardizmas Vakarų literatūroje | 134

Lietuviškasis avangardizmas | 136

JURGIS SAVICKIS | 142

Tarp Ariogalos ir Monte Karlo | 142

Bendrieji kūrybos bruožai | 145

Savickio prozos daugiareikšmiškumas | 146

Kultūros, meno tema | 150

Vertybės ir laikysenos | 153

LITERATŪROS
ERDVĖS

TARP MODERNUMO IR TRADICIJOS

MODERNIOJI LYRIKA | 160

XX a. 4-ojo DEŠIMTMEČIO LIETUVIŲ POETŲ KARTA | 163

Jonas Aistis | 164

Antanas Miškinis | 169

Bernardas Brazdžionis | 172

SALOMĖJA NĖRIS | 179

Biografija ir pasaulėjauta | 179

Ankstyvosios poezijos rinkiniai | 181

Dvasios branda. „Diemedžiu žydėsiu“ | 186

Vėlyvoji poezija. „Prie didelio kelio“ | 190

ANTANAS VAIČIULAITIS | 198

Biografijos ir kūrybinio kelio bruožai | 198

Poetinis realizmas | 200

Pranciškoniškoji pasaulėvoka | 208

Būties dramatismas | 209

„Valentina“ | 217

HENRIKAS RADAUSKAS | 222

Biografijos ir kūrybos metmenys | 222

Poezija kaip grožio kūryba | 225

Poezija kaip žaidimas | 227

Pasaulėžiūros atšvaitai | 229

Kultūros ženklų kalba | 231

LIETUVIŲ LITERATŪROS KLASIKA

Papildoma literatūra | 237

BENDRAVIMAS LITERATŪROJE IR GYVENIME

- KAS IR KAIP BENDRAUJA KŪRINYJE? | 8
Bitė Vilimaitė. „Karambolis“ | 8
Bitė Vilimaitė. „Per Želvių girelę“ | 11
Alfonsas Nyka-Niliūnas. „Dienoraščio fragmentai“ | 13
Renata Šerelytė. „Bevardė žolė“ | 13
Romualdas Granauskas. „Prie vartų, ant akmens“ | 16
BENDRAVIMO STEREOTIPAI MŪSŲ GYVENIME | 19
Juozas Erlickas. „Troleibusinės novelės“ | 19
BENDRAVIMO SCHEMA | 22
AŠ IR KITAS | 24

KATASTROFŲ LAIKOTARPIO LITERATŪRA

- ISTORINĖS APLINKYBĖS | 28
KATASTROFŲ LITERATŪRAI ĮTAKOS TURĖJĘ AUTORIAI | 30
Erichas Marija Remarkas | 30
Ernestas Hemingvėjus | 31
Francas Kafka | 33
EGZISTENCIALIZMAS IR ABSURDAS | 39
ALBERAS KAMIU | 41
Biografija | 41
Filosofinės pažiūros | 42
1957 metų gruodžio 10 dienos kalba | 42
Kūryba ir tradicija | 44
„Sizifo mitas“ | 45
„Svetimas“ | 46
„Maras“ | 50

LIETUVIŲ LITERATŪRA ANTOJO PASAULINIO KARO METAIS | 51

VYTAUTAS MAČERNIS | 52

Biografija ir asmenybės branda | 52

„Vizijos“ | 54

„Metai“ | 63

BALYS SRUOGA | 67

Biografija ir kūrybos apžvalga | 67

Sruoga – įkaitas | 70

„Dievų miškas“ | 71

REPRESUOTOJI LITERATŪRA | 85

Tremtinių kūryba (Antanas Miškinis, Dalia Grinkevičiūtė) | 85

Partizanų kūryba (Lionginas Baliukevičius, Bronius Krivickas) | 93

EGZODO LITERATŪRA | 100

Egzodo samprata | 100

Žemininkai ir bežemiai | 101

Marius Katiliškis | 103

Kazys Bradūnas | 104

Alfonsas Nyka-Niliūnas | 106

Algimantas Mackus | 109

ANTANAS ŠKĖMA | 112

Biografija ir asmenybės bruožai | 112

Kūrybos apibūdinimas | 114

„Saulėtos dienos“ | 115

„Balta drobulė“ | 120

Draminės kūrybos apžvalga | 126

XX a. ANTROSIOS PUSĖS PROZA

Rašytojas ir valdžia sovietinėje sistemoje | 130

Kaimo gyvenimas: kultūrinės tapatybės krizė | 132

Lietuvių literatūros modernėjimas | 133

Vyresniosios kartos autoriai | 135

Pagrindinės epinio vaizdavimo ypatybės | 139

BRONIUS RADZEVIČIUS | 142

Biografija ir kūrybos kelias | 143

Kūrybos bruožai ir idėjos | 144

„Priešaušrio vieškeliai“ | 145

Novelių ypatybės | 149

Radzevičiaus humanizmas | 152

SAULIUS ŠALTENIS | 154

Biografija ir kūryba | 154

Pasakojimo ypatybės | 157

„Riešutų duona“ | 158

„Duokiškis“ | 161

„Amžinai žaliuojantis klevas“: Šeimininko ir Nuomininko drama | 167

VANDA JUKNAITĖ | 172

Moterų rašomos literatūros svarba | 172

Biografija ir kūryba | 173

Kūrybos bruožai: tematika ir problematika | 174

„Ugniaspalvė lapė“: sunkus vaiko kelias į gyvenimą | 175

„Šermenys“: tautos laidotuvės ir gležni atgimimo daigai | 176

„Stiklo šalis“: dūžtantis ir šaltas moters pasaulis | 184

JUOZAS APUTIS | 188

Biografija ir kūrybos bruožai | 188

Ryšys su tradicija | 189

Lyrizmas ir psychologizmas | 190

Potekstės klodai | 190

Erdvė ir laikas | 192

Veiksmo archetipas | 192

„Dobilė. 1954 metų naktį“ | 193

„Šūvis po Marazyno ažuolu“ | 200

ROMUALDAS GRANAUSKAS | 204

Biografija ir kūrybos bruožai | 204

Kolektyvinės patirties svarba | 205

Pasaulio vienovės idėja | 206

Tragiškas žemdirbių kultūros likimas | 208

Kūrybos apžvalga | 209

„Beržų kalnas“ | 214

BITĖ VILIMAITĖ | 219

Subtilios psichologinės novelės kūrėja | 219

Kūrybos temos | 221

Vilimaitės kūryba kintančioje visuomenėje | 222

Pasakojimo savitumas | 224

„Žinios apie mylimą žmogų“ | 229

Kas slypi tekste? | 231

LITERATŪROS
ERDVĖS

DRAMA: NUO ANTIKOS IKI ŠIŲ DIENŲ

- Modernioji drama | 8
- Albero Kamiu Kaligula – neigiamas veikėjas | 8
- Dramos ypatybės | 15
- Sofoklio „Antigonė“ – antikinė tragedija | 16

POETINĖS IR ISTORINĖS DRAMOS TRADICIJA LIETUVŲ LITERATŪROJE | 21

- Balio Sruogos „Milžino paunksmė“: kitas požiūris į istoriją | 21
- Juozo Grušo „Barbora Radvilaitė“: meilės idėja | 26
- Justino Marcinkevičiaus „Mažvydas“: poetinis istorijos vaizdavimas | 31
- Kazio Sajos „Mamutų medžioklė“: tragikomedija, antidrama | 39

XX a. ANTROSIOS PUSĖS POEZIJOS TENDENCIJOS

- XX a. vidurio poetiniai ženklai | 46
- JUSTINAS MARCINKEVIČIUS | 50
  - Biografija autobiografiniame pasakojime | 50
  - Kūrybos raida | 53
  - Poema „Devyni broliai“ | 58
  - Lyriniai eilėraščiai | 61
  - Poezijos ypatybės | 68
- NAUJA KARTA IR POETINĖS REFORMOS | 69
  - Kartos autoritetai | 71
  - Kalbėjimo būdai, formos | 76
- JUDITA VAIČIŪNAITĖ | 80
  - Biografija kaip atsiminimas | 80
  - Kūrybos apmatai | 82

MARCELIJUS MARTINAITIS | 91

Nuo Raseinių iki pasaulio | 91

Kūrybos pradžia | 92

Etninės kultūros rekonstrukcija | 95

Kaip būti toli nuo rugių | 98

„Kukučio baladės“ | 100

TOMAS VENCLOVA | 105

Kultūrinės šaknys, pasipriešinimo genas | 105

„Kalbos ženklas“ | 107

„Tankėjanti šviesa“ | 111

SIGITAS GEDA | 115

Prieštarą figūra | 115

Ankstyvoji poezija | 116

„Strazdas“ | 119

Giesmių poezija | 121

Keitimasis kaip kūrybos principas | 125

NIJOLĖ MILIAUSKAITĖ | 128

Gyvenimo metmenys | 128

Pirmieji rinkiniai | 130

Antrasis kūrybos ratas | 134

ŠIANDIENINĖS LITERATŪROS BRUOŽAI

KO IEŠKOME ŠIANDIENINĖJE LITERATŪROJE | 140

Jaunosios kartos ir visuomenės konfliktai | 140

Antiutopija, nihilizmas, posovietinis groteskas | 145

Kitas literatūroje: dėmesys Rytų kultūroms, feminizmas | 147

Santykis su istorija, civilizacija | 149

Rašymas kultūros ženklais | 151

Menas kaip žaidimas | 153

Šiuolaikinio meno pavidalai | 158

ESEISTIKA | 160

Kas yra esė | 160

Lietuvių esė pavyzdžiai | 164

TEKSTAI: ISTORIJA, VERTYBĖS IR AŠ

Kalbos istorija literatūroje | 180

Temos ir motyvai įvairiais amžiais | 182

Tekstai iš gyvenimo | 190

Žiniasklaida ir aš | 195